

Ullensaker kommune

postmottak@ullensaker.kommune.no

Steinkjer, 19.02.2024

Dette brevet sendes på vegne av BirdLife Oslo og Akershus, Naturvernforbundet Oslo og Akershus og Romerike Sopp- og Nyttevekstforening.

Uttalelse til strategi for naturmangfold 2024-2040

Ullensaker kommune

Forum for Natur og Friluftsliv Oslo og Akershus (FNF) uttaler seg på vegne av ovennevnte organisasjoner. Vi vil starte med å rose dere for det arbeidet som har blitt lagt i denne strategiplanen med handlingsdel for naturmangfold. Det ligger mye arbeid bak dette.

Vi er og veldig glade for kommunens økte fokus på å involvere frivillige. En slik satsing krever både ressurser og midler til oppfølging. Vi vil også berømme dere for å ha lagt en plan for innføring av arealnøytralitet og håper dere finner midler til å få utarbeidet et naturregnskap som kan legge noe av grunnlaget for arealnøytraliteten.

Vi vil i denne uttalelsen komme med noen kommentarer på forskjellige satsingsområder som er ført opp i planens handlingsdel. I tillegg vil vi fremme noen tema som vi føler mangler, slik at de kan tilføres under videre utarbeiding.

Handlingsdel

Det er mange gode satsningsområder i kommunen og her kommer kommentarer til noen av dem:

Satsingsområde 3

Gjennomføre seminar om naturen i kommunen for politikere og ansatte. Om det er rom for det ønsker vi og at det kan inviteres frivillige organisasjoner som har sitt virke i naturen, både til sjølve seminaret, og for innspill til tema og innhold. Dette er en fin måte å involvere frivillige ressurspersoner på, som kommer under satsningsområde 5.

Satsingsområde 6

Å senke terskelen for å gjennomføre naturbevarende aktiviteter er veldig positivt, og det er mye som kan gjøres på dette feltet som overlapper eller kan overlappe med andre satsingsområder.

Når det gjelder tiltak knyttet til kommunens nettside så kan dette utformes på en slik måte at det også blir lettere å komme med innspill i høringer av arealsaker og planer i kommunen. Ett av tiltakene er å føre opp kontaktpersoner som jobber med friluftsliv, naturmangfold, forvaltning og plansaker på siden. Kontaktpersonene kan godt presenteres med hvilke fagfelt og interesser de har i tillegg til hva de jobber med. Med litt bakgrunn føler folk seg ofte litt tryggere på å ta kontakt.

Satsingsområde 11

Å låne bort egnede areal til beiting kan være et godt tiltak om en kartlegger kvalitetene på arealene før en setter inn rett type beiting eller en velger å ikke beite, men i stedet bruke det som slåttemark som er nevnt i satsingsområde 13. Beiting og slått gir helt forskjellige biologiske sammensetninger.

En må og tenke på at hest, sau, kyr og geiter beiter på forskjellige måter, og avføringen har også forskjellige kvaliteter som er med på å forme artssammensetningen på ei beitemark. Beiteteknikker mellom artene gir forskjellig resultat, vi har f.eks. kyr som ofte river og beiter grovt uten stor selektering mellom artene og så har vi sau som biter av og i mye større grad selekterer arter der hard beiting og feil tidspunkt kan gi uheldige følger for artssammensetningen. Tråkk-«skader» er forskjellig mellom artene, og «tråkkskader» kan i noen tilfeller gi positive følger da de gir nye frø en god start, men i andre tilfeller gi negative følger som f.eks. skader på røtter og stammen på trær. Disse skadene kan gi råte i treet. Dette er det spesielt viktig å være bevisst på for prioriterte trær som hule eiketrær o.l. Er det også få trær på arealene vil skyggesøkende dyr gi trærne for mye næring som kan føre til at de dør. Her må alternativ skygge ordnes, og en må følge opp med ettersyn for å sikre trærne. Her er det mye å hente i å lese skjøtselsplaner for områder som er vernet som kulturlandskap, som blant annet i Utladalen landskapsvernområde.

Satsingsområde 13

Slåttemark er et kinderegg som flere kommuner må få med seg. Det er mye bedre enn vanlige gressdekte parkarealer for biodiversitet, økonomi og folkehelse.

Mange arealer som i dag er gressdekte parkanlegg rundt veier og i bybildet har en gang vært en beitemark eller slåttemark. Det er også sannsynlig at noe av frømaterialiet fremdeles er tilgjengelig i jorda eller i små overlevende bestander på området eller i nærheten.

Det økonomiske perspektivet er at mange arealer som i dag blir slått med bioklipp eller i annen form blir tilført næring krever stor arbeidsinnsats for å holde den store tilveksten nede. Om en i en overgangsperiode over noen år fjerner næring gjennom å ta bort plantematerialene fra arealene, vil veksten av nitrofile arter og gresset avta og det blir mulig for andre arter å etablere seg. Etter en periode vil veksten bli så liten at slått på sensommeren i tråd med skjøtselsregimer for slåttemark er det eneste som behøves. Arbeidsinnsatsen blir mindre, men vil konsentreres til én periode på året. Det er derfor behov for godt utstyr.

Dette er også mulig å koble på som en aktivitet der innbyggere blir ønsket velkommen til å bidra.

Behovet for bevilgninger kan nok delvis dekkes igjennom eksisterende budsjett for klipping av plen når det er en overgangsfase til billigere drift.

Satsingsområde 17

Vi er glade for målet om at 50% av kommunens drenerte myrer skal restaureres innen 2040.

Kartlegging av myrer for restaurering er viktig, samt utvelgelsen av hvilke områder en prioriterer. I første omgang bør det legges vekt på bidrag til karbonlagring, funksjon som funksjonsområde og korridor for fuktighetskrevende dyr og planter.

Satsingsområde 25

Plukkhogst er en hogstform som er mye bedre for det biologiske mangfoldet enn tradisjonell flatehogst. Skogbrukeren er en av de viktigste naturforvalterne vi har, og tradisjonell skogsdrift påvirker svært negativt. Skal vi stoppe frafallet av arter og sikre det biologiske mangfoldet, er en omlegging av skogsdriften nødvendig.

Plukkhogst har mange fordeler i tillegg til å sikre det biologiske mangfoldet, spesielt for karbonlagring. Det er i en slik hogst viktig å drive skånsomt slik at skogen som står igjen ikke blir påført skader som kan føre til unødvendig høye forekomster av råte.

En slik hogst er også bra for friluftslivet og egner seg spesielt godt i områder nær folk. Driftsformen sikrer en kontinuitet som er viktig for mange arter og vil gi naturen og folks opplevelser av den et stort løft. Mange fugler vil kunne nyte godt av en slik hogstform, spesielt jaktbare arter som har leiker i området. Her er det selvsagt viktig å være spesielt varsom, og hogst i hekketiden må unngås. Det er også mange arter som trives bedre i skoger med kontinuitet over lang tid. Det gjelder spesielt for arter som har strenge krav til fuktighet og skygge, som mange sopper og lav.

Et viktig tiltak kommunen kan gjøre er å innføre hogstforbud i hekketiden samt meldeplikt for hogster over 10 dekar, som § 11. i skogbrukslova åpner opp for. Det er også viktig å sikre en god kontrollvirksomhet ved avvirkning, samt før og etter hogst, og vi håper kommunen vil satse mer på dette.

Samarbeid med andre aktører

Det er mange fordeler med å ha naturvennlige driftsformer over et større areal. Statskog som også drifter skogområder i kommunen, har hatt økt søkelys på mer skånsomme driftsformer rundt om i landet med blant annet lukkede hogstformer. De er en naturlig samarbeidspartner en kan ha erfaringsutveksling for å potensielt sikre en mer skånsom drift over større områder. Det er gunstig for karbonlagring og det biologiske mangfoldet å få en mer naturvennlig driftsform over et større sammenhengende areal.

Vi håper også at kommunen vil legge til rette for erfaringsutveksling og informasjonsarbeid utad. Slik kan vi sikre bedre løsninger og at flere vil legge om skogsdriften over tid.

Satsingsområde 30

Frivillig vern er en god og lite konfliktylt ordning for vern av skog, og det er bra at dere ønsker å støtte Statsforvalteren.

I tillegg ønsker vi at allerede vernede områder blir evaluert, og at en ser på i hvilken grad formålet med eksisterende vern blir oppnådd. Tilgrensende områder påvirker spesielt mindre verneområder der kjerneområdet er lite eller manglende, dette er spesielt gjeldene for verneområder som er smale fordi de følger et elveløp eller en dal. Da er det viktig å sikre gode buffersoner rundt verneområdene.

Tema vi mener må med i strategiplanen for naturmangfold, med en kort presentasjon av hva det er og noen problemstillinger.

Grønne korridorer i Ullensakers mosaikkbilde gitt av forskjellig arealbruk.

Ullensaker kommune er oppdelt i mange bruksområder der jordbruk, bebyggelse, industri, samferdsel og natur går sammen som et mosaikkbilde. En overgang fra natur til andre formål gir en fragmentering som kan føre til at mange økologiske funksjoner blir hemmet eller forsvinner. Sjansen for at de gjenværende naturområdene fungerer som økologiske funksjonsområder blir mindre og kjerneområdene som er viktig for mange arter forsvinner.

Ved økt fragmentering blir det også vanskeligere for arter å forflytte seg mellom egnede habitat.

Her kan grønne korridorer skape bedre forutsetninger for mange arter, men det er viktig at de er riktig utformet slik at de ikke blir «økologiske feller». En «økologisk felle» kan for eksempel være en smal passasje der små rovdyr trives og der tradisjonelle byttedyr overvurderer sin egen overlevelsessevne. Dette fungerer forskjellig fra art til art, og det er derfor viktig å bruke rett kompetanse ved utformingen av slike korridorer. Ofte er løsningen å ha brede nok korridorer.

Satsningsområdene med plukkhogst og myrrestaurering kan bistå i å sikre gode grønne korridorer.

Videre om fragmentering av habitater og økosystemer

Det omfattende vegnett i Ullensaker påvirker et langt større område enn vegens fysiske utstrekning. En samlestudie fra 2017 (Bennet 2017)¹ som omtaler flere studier konkluderer med at nærhet til veg har negativ effekt på dyrs overlevelse. Dette skyldes at med støy får mange arter svekket evne til å navigere, sanke mat, og flykte fra rovdyr. Denne påvirkningen er artsspesifikk, men på et generelt grunnlag må en se på muligheter for å utbedre vegnett en allerede har med støy- og lysskjerming.

¹ <https://link.springer.com/article/10.1007/s40823-017-0020-6>

Lysforurensing.

Dette er et tema som har fått tydeligere fokus de siste åra. Mange dyr blir påvirket av lys på avveie, enten av lys fra faste installasjoner eller fra bevegelige objekt som biler.

Arter blir påvirket forskjellig og belysningen kan påvirke forholdet mellom bytte- og rovdyr.

Påvirkningen av lysforurensning slår ulikt ut på forskjellige arter og dyregrupper. Her kommer vi med noen eksempler på hva som kan være problematisk.

- Flaggermus kan påvirkes av lysforurensing på flere måter. F.eks. kan insekter tiltrekkes av lys, og samle seg rundt lyskilder. Noen flaggermus kan dra nytte av at insekter samler seg på et lite område, imens andre flaggermusarter unngår å bevege seg ut i belyste områder. De artene som ikke trives i lys, mister derfor deler av mattilgangen sin. For enkelte flaggermus kan lys være en så sterk barriere at det hemmer bevegelsene deres. Dette kan skyldes belysning langs veier og rundt gamle trær og kirker.
- Lyset kan bli et problem for insekter som oppfatter polarisert lys. De kan da ta feil av overflaten på vann, asfalt og andre overflater som polariserer lys. Når insekt har problem med å skille asfalt og vann i kunstig lys er problemet at egglegging kan skje på asfalt istedenfor i vannet. Insekter kan være føde for fugler og andre dyr. Lyset vil da kunne både direkte og indirekte påvirke også andre dyrs overlevelse og reproduksjon.
- Kunstig lys kan blende frosker og andre amfibier ved at et kjemisk stoff i øynene brytes ned. Det tar ofte flere timer å få tilbake normalt syn. Dette er viktig å ha med seg når en skal legge til rette med belysning, spesielt i områder rundt vann.
- Kunstig lys kan og påvirke atferd hos rumpetroll. Forskere tror at vandringer mellom oppholdssteder blir regulert av lys, når vandringen opphører på grunn av kunstig belysning vil det påvirke termoreguleringen til rumpetrollene og veksten vil avta.
- Biler er en mobil kilde til lysforurensning i mange sårbare områder. Ofte er det tilrettelagt for biler i nærheten av vann, og det bør rundt parkeringsplasser legges opp til naturlig skjerming ut mot disse vannene. Ved vegstrekninger som går ved viktige vannforekomster må det også ses på tiltak for å begrense lysforurensing.
- Det er også slik at mange fugler blir påvirket av lysforurensing (Simon Gillings og Chris Scott 2021)². For eksempel frykter forskere at trekkfugler dør av utmattelse på grunn av at lysforurensing fra større områder påvirker dem på veien. De er også bekymret for at trosten som trekker om natten, kan bli desorientert av kunstig belysning, og at fugler generelt trekker mot lys. Denne trekraften kan føre til at fugler oppholder seg i områder som er lite gunstig for dem.

For å få bedret dette må en planlegge belysningen og rette lyset dit det er behov for det. På den måten minimerer en lys som går alle andre steder. Alingsås kommune³ i Sverige har jobbet med dette og det er mye å hente i arbeidet deres.

En kan lese mer om lysforurensning i *NINA rapport 1081 "Effekter av kunstig nattbelysning på naturmangfoldet - en litteraturstudie"* Follestad, A. 2014⁴ der det blir lagt fram mange problemstillinger ved kunstig belysning.

² <https://doi.org/10.1111/ibi.12955>

³ <https://storymaps.arcgis.com/stories/560cbf0790a749f4818e4ce7525f2b07>

⁴ <https://www.nina.no/archive/nina/pppbasepdf/rapport/2014/1081.pdf>

Vi ønsker dere lykke til med den videre utarbeidelsen av denne planen og stiller oss til disposisjon om det er noe dere lurer på eller ønsker å ta opp med oss.

Vennlig hilsen

Forum for Natur og Friluftsliv Oslo og Akershus

Åsmund Nordgulen
koordinator
FNF Oslo og Akershus

